

Autyzm – to nie choroba, nie jest równoznaczny z niepełnosprawnością intelektualną!

Jest to całościowe zaburzenie neurorozwojowe – obejmujące wszystkie ważne obszary funkcjonowania: komunikację, interakcje społeczne, zabawę, wyobraźnię, zachowanie.

Autyzm charakteryzuje się wieloczynnikową etiologią związaną z odmiennym rozwojem i funkcjonowaniem mózgu.

Nie ma wiedzy o czynniku wspólnym dla wszystkich osób z ASD, na wystąpienie zaburzeń mają wpływ czynniki genetyczne i środowiskowe.

W Polsce - przyjmuje się, że ASD dotyczy ok. 1% ludzi (dane zaczerpnięte z OSA – ogólnopolskiego spisu autyzmu).

U osób z autyzmem występuje osłabione i odmienne funkcjonowanie 3 systemów:

- Teorii Umysłu i Teorii własnego Umysłu,
- Centralnej koherencji
- Funkcji wykonawczych

Zaburzenie funkcjonowania tych mechanizmów ma wpływ na nietypowe zachowania osób z ASD.

Teoria umysłu (TOM) i Teoria własnego umysłu (TOOM) jest to mechanizm poznawczy, z którym się rodzimy, pozwalający na odczytywanie stanów umysłu i emocji innych osób i własnych.

Dzięki niemu wykrywamy kierunek patrzenia, współdzielimy uwagę, odczytujemy intencje innych osób.

Zaburzenia TOM i TOOM powoduje trudności z:

- rozumieniem przyczyn własnego zachowania, emocji i autorefleksją,
- dostrzeżeniem potrzeb własnych i innych osób,
- zrozumieniem zainteresowań innych osób,
- naprzemiennymi interakcjami: dialogiem, podtrzymaniem kontaktu, itp. zwłaszcza, jeśli dotyczą grupy,
- wyczuwaniem intencji innych osób, związane ze złym doświadczeniem zakładanie negatywnych intencji i nastawienia,

- rozumieniem uczuć innych osób, ich reakcji, przyjęciem perspektywy innych osób,
- inicjowaniem i podtrzymaniem kontaktu wzrokowego.

Centralna koherencja jest to umiejętność łączenia różnorodnych informacji w spójną całość, tak, aby nadać znaczenie, zrozumieć istotę tematu, odróżnić od siebie rzeczy ważne i nieważne, zobaczyć relacje między szczegółami.

Oslabiona centralna koherencja powoduje trudności z:

- dostrzeganiem kontekstu lub sztywnym jego rozumieniem,
- dostrzeganiem znaczenia i wyciąganiem wniosków,
- tworzeniem pojęć,
- rozumieniem żartów, porównań, metafor, ironii (dosłowność rozumienia),
- generalizacją umiejętności,

Na uczelni może to być odbierane jako:

- nie dostrzeganie lub sztywne przestrzeganie zasad uczelnianych, hierarchii,
- popełnianie podobnych błędów,
- szczegółowe myślenie i tendencja do wyczerpywania tematu,
- dosłowne rozumienie żartów,
- zwracanie uwagi na odmienne aspekty utartych teorii,
- itp.

Funkcje wykonawcze jest to zespół procesów poznawczych odpowiedzialnych za kontrolowanie własnego działania oraz podejmowanie i monitorowanie aktywności ukierunkowanej na osiągnięcie określonego celu.

Oslabione funkcje wykonawczych powoduje trudności z:

- kontrolą uwagi, odpornością na dystraktory,
- hamowaniem poznawczym i kontrolą hamowania,
- pamięcią roboczą,
- inicjowaniem i planowaniem działań,
- szacowaniem czasu wykonania i monitorowaniem stopnia wykonania zadania,

- adaptacją do zmian, korekt,
- elastycznością w przełączaniu się z zadania do zadania,

Na uczelni może przejawiać się jako:

- problem z inicjowaniem i planowaniem działań,
- utrudniona koncentracja na zadaniu,
- trudność z odpornością na dystraktory, hamowaniem reakcji,
- problemy z szacowaniem czasu wykonania zadania, monitorowania stopnia wykonania,
- trudności z adaptacją do zmian, korekt – reakcje od dyskomfortu, przez lęk po zachowania postrzegane jako agresywne,
- trudność z elastycznością, przełączaniem się z zadania do zadania.

Osoby ze spektrum ASD bardzo często dotykają problemy z integracją sensoryczną: jest to proces rozpoznawania, segregowania i interpretacji bodźców zmysłowych, a także integrowania ich ze sobą i poprzednimi doświadczeniami, by stworzyć adekwatną reakcję.

Zaburzenia sensoryczne dotyczą:

- dotyku
- propriocepcji
- równowagi
- wzroku
- słuchu
- węchu
- smaku

Różnorodne trudności sensoryczne mogą obejmować:

- od lekkiego po znaczne nasilenie nadwrażliwości lub podwrażliwości,
- od jednego zmysłu po wszystkie,
- od jakiegoś rodzaju bodźca np. konkretne częstotliwości dźwięków, po wszystkie dźwięki o dużym natężeniu,
- od niespodziewanych bodźców, np. dotyk, po każdy kontakt fizyczny, nawet, gdy jest on spodziewany.

Reakcje na bodźce sensoryczne u osób z autyzmem są bardzo różnorodne:

- od unikania po poszukiwanie bodźców z danego obszaru,
- od grymasu, przez zatkanie uszu, odsunięcie po ucieczkę,
- od lekkiego dyskomfortu, rozproszenia uwagi, przez wyłączenie, niepokój, po atak paniki, omdlenie,
- od zamknięcia, przez ostry komentarz, po zachowanie agresywne,
- od kilku sekund, przez kilka godzin, po kilka dni.

Konsekwencje nadmiernej ekspozycji na bodźce sensoryczne to:

- przeciążenie układu nerwowego,
- odreagowanie poprzez dostarczenie przyjemnego bodźca lub odcięcie od bodźców,
- od kilku minut po kilka dni,
- melt down/shut down,
- okresy wyczerpania sił.

Stres i zmęczenie nasilają trudności w funkcjonowaniu w społeczeństwie, a zwłaszcza w nowym, nieznanym otoczeniu.